

teologiczne Orygenesza, dotyczące np. preegzystencji dusz, świata aniołów, a nawet rozumienia Trójcy Świętej.

Po południu uczestnicy Colloquium Origenianum Decimum udali się do opactwa benedyktynów w Tyńcu, gdzie zwiedzili klasztor, wysłuchali koncertu organowego i uczestniczyli w nieszporach śpiewanych w języku łacińskim przez braci konwentu. Wieczór przeciągnął się do późnych godzin przy uroczystej kolacji, która sprzyjała pogłębieniu znajomości uczestników i nieformalnym podsumowaniom sympozjum. Oficjalne zamknięcie miało miejsce dnia następnego o godzinie 10.00 w Aula Magna „Ignatianum”. Wstępnego bilansu 63 prelekcji dokonali **Lorenzo Perrone**, **Gerald Bostock**, **Gilles Dorival** i **Henryk Pietras**. Podkreślili przede wszystkim bogactwo i różnorodność podejmowanych tematów oraz liczny udział nowych uczestników, co wskazuje na rosnące zainteresowanie dziedzictwem Orygenesza. Zwrócili uwagę na wystąpienia, w których porównywano jego myśl z poglądami innych autorów chrześcijańskich oraz na próby ukazania aktualności i znaczenia jego dorobku dla współczesnego człowieka i dzisiejszej kultury. Zaproponowano, aby podczas kolejnego sympozjum, każdego dnia przynajmniej jeden wykład był wspólny, tak aby wszyscy uczestnicy mogli podjąć plenarną dyskusję. Ponadto postulowano, aby prelegenci przygotowali zawsze na piśmie swoje wystąpienia w celu ułatwienia recepcji słuchaczom. Zaproponowano też, by stworzyć specjalną stronę internetową, gdzie tekst wystąpień (albo przynajmniej ich skrótów) byłby wcześniej dostępny, gdzie można by zapowiadać przyszłe projekty i wydarzenia oraz podejmować różnorodną współpracę i wymianę myśli. W ten sposób dobiegło końca Colloquium Origenianum Decimum w Krakowie, a na ostatni jego akcent w postaci pisemnej publikacji wystąpień trzeba jeszcze trochę poczekać*.

Mirosław Mejzner SAC – Warszawa, UKSW

7. DIACONIA, DIACONIAE, DIAKONAT: SEMANTYKA I DZIEJE (XXXVIII „Dni Augustiańskie” – Rzym, 7-9 V 2009)

W dniach od 7 do 9 maja 2009 r. odbył się w rzymskim Instytucie Patrystycznym «Augustinianum» międzynarodowy kongres na temat: *Διακονία, diaconiae, diaconat. Semantika i dzieje* (*Διακονία, diaconiae, diaconato. Semantica e storia*). Jego program został opracowany przez wyżej wymieniony Instytut Patrystyczny i Wydział Teologii Katolickiej Uniwersytetu w Tilburgu w Holandii (Universiteit van Tilburg, Faculteit Katholieke Theologie). Kongres był trzydziestymi ósmymi już z kolei „Dniami Augustiańskimi”, które zgromadziły wielu badaczy starożytności chrześcijańskiej z kościelnych i państwowych uniwersytetów oraz wyższych uczelni, m.in. z Anglii, Australii, Austrii, Belgii, Chorwacji, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Kanady, Malty, Niemiec, Polski, Rumunii, Ukrainy, Włoch i USA.

Z polskich badaczy starożytności chrześcijańskiej podczas sympozjum referaty wygłosili: dnia 7 majaks. dr Sylwester Jaśkiewicz z Radosia (adiunkt UKSW, Warszawa): *Il diacono catechista in base all'opera „De catechizandis rudibus” di sant'Agostino*, oraz 8 maja ks. prof. dr hab. Antoni Żurek (Dziekan Zamiejskiego Wydziału PAT w Tarnowie): *„Diacono defectu presbyteri” – il carattere del servizio del diacono*

* Akta tego Kolokwium już się ukazały: *Origeniana Decima: Origen as writer*, ed. S. Kaczmarek – H. Pietras – A. Dziadowiec, Leuven – Paris 2011, Peeters, ss. I-XIV + 1039.

nella Chiesa latina nel V-VI secolo. Ponadto z Polaków wzięli także udział: ks. prof. Marek Starowieyski z Uniwersytetu Warszawskiego, ks. prof. Waldemar Turek z Papieskiego Uniwersytetu „Urbaniana” w Rzymie, oraz niżej podpisany jako przedstawiciel Papieskiego Uniwersytetu św. Tomasza z Akwinu w Rzymie. Należy także wspomnieć częściowy udział w sympozjum polskich księży studiujących w Wiecznym Mieście.

Sympozjum otworzył rektor Instytutu Patrystycznego «Augustinianum» – o. prof. dr Robert Dodaro OSA, oraz dziekan Wydziału Teologii Katolickiej w Utrechcie (Uniwersytet w Tilburgu w Holandii). Sesji przewodniczył prof. dr Salvatore Pricoco z Uniwersytetu w Katanii na Sycylii. Odczyty inauguracyjne wygłosili: John N. Collins (Seaford [Melbourne]), *A monocultural usage: diacon-words in classical, hellenistic, and patristic sources*; Margherita Cecchelli (Rzym), *Aspetti di approfondimento sui problemi del servizio assistenziale*; Prosper Grech (Rzym), *Diaconia nel Nuovo Testamento*.

Podczas obrad, odbywających się równolegle w trzech sekcjach („A”, „B” i „C”), wygłoszono 62 referaty (25-30 min.) i komunikaty (15 min.). Nie będziemy poruszać szczegółowo omawianych zagadnień, gdyż wygłoszone odczyty ukażą się drukiem na wiosnę 2010 roku w serii wydawniczej Instytutu Patrystycznego – „Studia Ephemeridis «Augustinianum»”. Chcąc jednak przybliżyć przedstawiane podczas kongresu odczyty, podamy teraz jedynie ich tytuły.

7 maja

SESJA POPOŁUDNIOWA

SEKCJA „A”: **św. Augustyn i św. Hieronim:** Sylwester Jaśkiewicz (Radom), *Il diacono catecheta in base all'opera „De catechizandis rudibus” di sant'Agostino*; Francesca Maria Catarinella (Foggia), *Storie di diaconato in alcuni scritti antidonatisti di s. Agostino*; Paul Rigby (Ottawa), *Augustine's embrace of the clerical ministry*; Emanuele Di Santo (Messina), *La critica dell'Ambrosiaster e di Girolamo all'arroganza dei diaconi romani*; Francesco Corsaro (Katania), *Girolamo e il diaconato romano al IV secolo*; Ivan Bodrozić (Split), *Girolamo e la disputa sulla superiorità tra il sacerdozio e il diaconato*.

SEKCJA „B”: **Diakonat żeński:** Giovanna Martino (Neapol), *Il diaconato femminile nella chiesa primitiva: note di esegesi patristica*; Juana Maria Torres Prieto (Kantabria), *Mulieres diaconissae. Algunos ejemplos paradigmáticos en la Iglesia oriental del siglo IV*; Rosa Maria Parrinello (Turyn), *Ruoli e funzioni del ministero femminile: il caso delle diaconesse (V-VII secolo)*; Iliaria Trabace (Bari), *Le diaconesse in area cappadoce*; Paola Santorelli (Neapol), *Radegonda diaconessa: una consacrazione singolare (Ven. Fort. Radeg. 12, 28)*; Anne Burgsmüller (Sasbach), *Diakonin Radegundis (520-587) - demütige Dienerin und mutige Predigerin*; Moira Scimmi (Mediolan), *Le antiche diaconesse nella storiografia del XX secolo. Problemi di metodo*.

8 maja

SESJA PRZEDPOŁUDNIOWA

SEKCJA „A”: **Wschód:** Athanasios Henein (Ateny), *La place de la Diaconie dans la tradition patristique Copte*; Roberto Alciati (Turyn), *Diaconi e diaconie*

nel monachesimo egiziano: la testimonianza di Cassiano; Peter Bruns (Bamberg), *Der Diakonat im Synodicon Orientale*; Mariachiara Giorda (Turyn), *Monachesimo e istituzioni ecclesiastiche in Egitto tra il IV e il VI secolo: la figura del diacono come intermediario*; Ilaria Ramelli (Mediolan), *Teosebia in ministerio Ecclesiae: un esempio di diakonia nella Cappadocia del tardo IV secolo?*; Alistair Stewart-Sykes (Sturminster Marshall), *Deacons in the Syrian Church Order Tradition*; Marco Bais (Rzym), *L'armeno sarkawag (diacono) e alcuni suoi corrispondenti (trans)caucasici*.

SEKCJA „B”: **Św. Jan Chryzostom**: Ysabel de Andia (Paryż), *La diaconie des pauvres chez Jean Chrysostome*; Roberto Osculati (Katania), *L'autorità civile „diacono di Dio” (Romani 13, 1-7) in Giovanni Crisostomo*; Arianna Rotondo (Katania), *Il diaconato nell'interpretazione di Giovanni Crisostomo (Atti 6, 1-6)*; Margaret Schatkin (Boston), *Diakonia and the christology of St. John Chrysostom*.

SEKCJA „C”: **Najstarsze świadectwa chrześcijańskie**: Matteo Grosso (Turyn), *Il „diakonos dell'errore” nel Codex Tchacos*; Françoise Thelamon (Rouen), *Statut et fonctions des diacres d'après les Histoires ecclésiastiques*; Bart J. Koet (Utrecht), *Can the use of the word diakonoi in John 2 teach us something about the Diaconate?*; Anni Hentschel (Höchberg), *Paul's Apostleship and the concept of διακονία in 2Cor*; Dan Batovici (Bukareszt), *Diverging ecclesial functions in the second century: „Shepherd” of Hermas and Ignatius of Antioch's diakonia*; Lisania Giordano (Katania), *Diakonia ecclesiastica e civile nei primi secoli cristiani*.

8 maja

SESJA POPOŁUDNIOWA

SEKCJA „A”: **Autorzy greccy**: Federico Fatti (Perugia), *„Noi che gli siamo legati da ogni punto di vista” (Bas. Ep. 51): Basilio diacono*; Mario Girardi (Bari), *Il lessico della diakonia in Basilio di Cesarea: fonti e rilievo*; Felix Albrecht (Göttingen), *Diakonus Christi. Heron von Antiochien und die Diakonatskonzeption der (Pseudo-) Ignatianen*; Judith Marie Gentle (Steubenville), *The Blessed Virgin Mary as the model of diakonia according to the christological writings of St. Cyril of Alexandria*; Oleh Kindiy (Lwów), *The christological notion of diakonos in Clement of Alexandria*; Alexandre Faivre (Strasbourg), *„Diacres des mystères et diacre de nourriture et de boisson” (Ignace, Tralliens 2-3), les enjeux de l'infériorisation des diakonoi dans une triade ministérielle*; Giovanni Antonio Nigro (Bari), *Diaconi e diaconesse in Epifanio di Salamina: un rapporto problematico*.

SEKCJA „B”: **Autorzy łacińscy**: Daniela Turcato (Padwa), *Il concetto di ministerium nell'antropologia di Tertulliano*; Laurence Gosserez (Grenoble), *La figure de saint Laurent dans le Peristephanon de Prudence (Pe., II)*; Gianluca Pilara (Rzym), *Caratteri e funzioni dell'ufficio diaconale nell'opera e nel disegno ecclesiale di papa Damaso I*; Rocco Schembra (Katania), *Ruolo e funzione dei diaconi nell'opera di Cesario di Arles*; Philippe Blaudeau (Paryż), *Liberatus de Carthage ou l'historiographie comme service diaconal*.

SEKCJA „C”: **Zagadnienia ogólne:** William T. Ditewig (Saint Leo [Floryda]), *Possible Second Temple antecedents of the Seven (Acts 6): The Mishnah and The Yerushalmi*; Cyril Brun (Rouen), *La délégation participative de l'épiscopé*; Mario Cimosà – Gillian Bonney (Rzym), *Lo sviluppo del significato del linguaggio diaconale („servizio-servo”) dal mondo orientale-greco-romano al mondo giudaico-cristiano*; Antoni Żurek (Tarnów), *„Diacono defectu presbiteri” – il carattere del servizio del diacono nella Chiesa Latina nel V-VI s.*; Michaela Zelzer (Wiedeń), *Il diacono Nonnosus di Molzbichl (Carinzia)*; Geoffrey Dunn (Virginia [Australia]), *Deacons in the early fifth century: canonical developments under Innocent I*; Maria Brutti (Viterbo), *Diacono e diaconia in Flavio Giuseppe*; Chiara Della Putta (Padwa), *Il concetto di diakonia in Epitteto*.

9 maja

SEKCJA „A”: **Archeologia, epigrafia i ikonografia:** Alessandra Milella (Rzym), *Pauperibus sumministrantur alimonia. Le distribuzioni alimentari a Roma tra tarda antichità e altomedioevo: aspetti giuridici e implicazioni architettoniche*; Lucrezia Spera (Rzym), *Regiones divisit diaconibus. Il ruolo dei diaconi negli apparati amministrativi della Chiesa di Roma*; Antonio Enrico Felle (Bari), *Diaconi e diaconissae tra Oriente ed Occidente. L'apporto della documentazione epigrafica*; Umberto Utro (Rzym), *Immagini di diaconi nell'iconografia paleocristiana*; Mary M. Schaefer (Halifax [Kanada]), *Art historical evidence (5th-12th centuries) for women's official ministries in Rome*.

SEKCJA „B”: **Febe:** Adolf Martin Ritter (Neckargemünd), *Das Problem der Phoebe in Römer 16, 1.2*; Romano Penna (Rzym), *Febe, diacono della chiesa di Cencre (Rom 16, 1-2)*; Corrado Marucci (Rzym), *Il diaconato di Febe (Rom 16, 1-2) secondo l'esegesi moderna*.

SEKCJA OGÓLNA (**przewodniczący: prof. Antonio Nazzaro**): Giulia Piccaluga (Rzym), *Il diacono sullo sfondo delle religioni del mondo classico*.

Tak w streszczeniu przedstawiał się program obrad XXVIII Dni Augustiańskich. Kongresowi towarzyszył, jak zwykle, także program towarzyski, w zakres którego weszło m.in. przyjęcie, które odbyło się w ogrodzie „Augustinianum” (7 maja wieczorem) i wizyta w Papieskim Kolegium Holenderskim (8 maja wieczorem). Jak można zdać sobie sprawę chociażby z wyżej wymienionych zagadnień, tematyka XXXVIII Dni Augustiańskich była bogata i została ukazana z różnorodnych stron przez znanych badaczy przedmiotu. Sam kongres, jak ufamy, przyczyni się niewątpliwie do głębszego poznania tego jakże ważnego zagadnienia, jakim jest diakonat widziany i przeżywany w starożytności chrześcijańskiej, która przecież stanowi korzenie dzisiejszego diakonatu w Kościele i rzuca światło na właściwe jego zrozumienie i dowartościowanie, szczególnie odnośnie do diakonatu stałego, czy możliwości przywrócenia tej posługi w przypadku kobiet.

Bazyli Degórski O.S.P.P.E. – Rzym, Angelicum